

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА ТА ПСИХОЛОГІЇ**

**Кафедра конституційного права
Кафедра цивільно-правових дисциплін**

**ПРОГРАМА
КОМПЛЕКСНОГО АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ**

**з навчальних дисциплін
«Конституційне право», «Цивільне право», «Трудове право»**

Статус дисциплін	обов'язкова
Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Ступінь вищої освіти	бакалавр
Галузь знань	08 «Право»
Спеціальність	081 «Право»
Форми здобуття вищої освіти	денна (очна)/заочна (за кошти фізичних та/або юридичних осіб)
Мова викладання	українська

Київ 2026

УДК: 342:349.2:347

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Катерина СЬОХ – завідувач кафедри конституційного права навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент;

Ангела КАЛІНЮК – завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ, доктор філософії в галузі права, доцент.

Наталія ПОЛІШКО – професор кафедри цивільно-правових дисциплін навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ, доктор філософії в галузі права, доцент.

Рецензенти:

Богдан КАЛИНОВСЬКИЙ – професор спеціальної кафедри №1 Інституту Управління державної охорони України Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор юридичних наук, професор.

Максим ПЕНДЮРА – завідувач кафедри теорії, історії та філософії навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент;

Програму комплексного атестаційного екзамену обговорено та схвалено на спільному засіданні кафедр конституційного права та цивільно-правових дисциплін ННПП НАВС, протокол від 16.04.2026 року № 18.

Схвалено науково-методичною радою Національної академії внутрішніх справ, протокол від 22.04.2026 року № 4.

Затверджено Вченою радою Національної академії внутрішніх справ, протокол від _____.____.2026 року № ____.

Програма призначена для забезпечення підготовки здобувачів ступеня вищої освіти бакалавр в Національній академії внутрішніх справ до комплексного атестаційного екзамену з навчальних дисциплін «Конституційне право», «Цивільне право», «Трудове право» за спеціальністю 081 «Право» (за рахунок коштів фізичних та/або юридичних осіб).

Програма комплексного атестаційного екзамену здобувачів ступеня вищої освіти бакалавр складається з таких структурних елементів: змісту; програм навчальних дисциплін; вимог щодо засвоєння рівня та обсягу компетентностей здобувачами вищої освіти; методики проведення атестації та критеріїв оцінювання; орієнтовного переліку теоретичних питань, що виносяться на атестацію; списку рекомендованих джерел.

© Сьох К.Я., Калінюк А.Л., Полішко Н.Л.

© Національна академія внутрішніх справ, 2026

ЗМІСТ

1. ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН.....	4
2. ВИМОГИ ЩОДО РІВНЯ СФОРМОВАНOSTІ ЗНАНЬ, УМІНЬ ТА НАВИЧОК ВІДПОВІДНО ДО ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ.....	29
3. МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ АТЕСТАЦІЇ.....	32
4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ.....	34
5. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ, ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ЕКЗАМЕН.....	37
6. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	43

1. ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО

Тема 1. Конституційне право – провідна галузь національного права

Поняття і предмет галузі конституційного права. Співвідношення термінів “конституційне право” і “державне право”. Місце та роль конституційного права в системі права України.

Система галузі конституційного права. Поняття та види конституційно-правових інститутів. Конституційно-правові норми: поняття, ознаки, види та структура. Специфіка конституційно-правових норм.

Джерела галузі конституційного права України. Види джерел та їх юридична природа. Місце Конституції України та конституційних законів у системі джерел галузі конституційного права.

Поняття та види конституційно-правових відносин. Суб’єкти та об’єкти конституційно-правових відносин. Юридичні факти в конституційному праві.

Відповідальність в конституційному праві. Суб’єкти та підстави конституційно-правової відповідальності. Конституційно-правова відповідальність посадових осіб та органів публічної влади.

Поняття, предмет та система науки конституційного права. Конституційне право як навчальна дисципліна.

Тема 2. Конституція України та її розвиток

Визначення конституції та її сутність. Юридична та фактична конституція. Формальна та матеріальна конституція. Конституціоналізм, теоретичне обґрунтування необхідності функціонування конституції, предмет та функції конституції. Види конституцій.

Порядок прийняття та внесення змін до Конституції України. Установчий характер конституційних положень. Місце конституції в системі національного законодавства.

Історія конституційного розвитку України. Перша конституція Української незалежної держави – Конституція УНР від 29 квітня 1918 р. Конституції України радянського періоду. Особливості прийняття Конституції України 1996 р. Основні етапи та напрямки новітньої конституційної реформи в Україні.

Основні риси та особливості Конституції України 1996 р. Структура Основного Закону нашої держави. Юридичні властивості Конституції України. Правова охорона Конституції України.

Значення Конституції України для розвитку української державності.

Тема 3. Конституційний лад і його закріплення в Конституції України

Поняття конституційного ладу та його співвідношення з державним ладом. Ознаки і засади конституційного ладу України. Закріплення конституційного ладу в Конституції України. Риси України як конституційної держави. Поняття державного ладу України та характеристика його принципів.

Гуманістичні і демократичні засади конституційного ладу України. Механізм Української держави та її основні функції. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини – головний обов'язок Української держави.

Народ – носій суверенітету і єдине джерело влади в Україні. Конституційне закріплення принципу народного суверенітету. Співвідношення народного, національного і державного суверенітету. Форми здійснення народовладдя в Україні.

Конституційне закріплення форми Української держави. Україна – унітарна республіка. Основні риси республіканської форми правління. Види республік. Особливості республіканської форми правління в Україні. Характеристика державно-політичного режиму в Україні.

Конституційні принципи культурної та мовної політики Української держави. Статус української мови як державної мови. Гарантування Конституцією України вільного розвитку, використання і захисту російської, інших мов національних меншин України.

Поняття і сутність суспільного ладу. Основні принципи суспільного ладу. Система суспільного ладу.

Тема 4. Основи правового статусу людини і громадянина

Правовий статус людини і громадянина як інститут конституційного права. Поняття і види основних прав, свобод, законних інтересів та обов'язків людини і громадянина в Україні. Механізм реалізації і гарантії прав та свобод людини і громадянина. Співвідношення міжнародно-правового і національного регулювання прав і свобод людини та забезпечення міжнародних стандартів прав і свобод людини в Україні.

Поняття громадянства і належність до громадянства України. Принципи громадянства України. Набуття громадянства України. Припинення громадянства України. Органи, які вирішують питання, пов'язані з громадянством України.

Правовий статус іноземців та осіб без громадянства в Україні. Поняття “іноземець” та види іноземців. Правова регламентація режиму іноземців в Україні. Права, свободи і обов'язки іноземців. Депортація іноземців. Екстрадиція іноземців іноземній державі. Біженці.

Тема 5. Конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина в Україні

Конституційні права і свободи людини і громадянина. Права і свободи людини і громадянина, їх співвідношення. Класифікація конституційних прав і свобод людини і громадянина. Права людини і права громадянина. Покоління прав людини. Соціально-економічні і соціально-культурні права. Особисті права і свободи. Політичні права і свобод.

Конституційні обов'язки громадян України та людини: поняття та співвідношення. Конституційний обов'язок громадян України щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, шанування її державних символів. Обов'язок не заподіювати шкоди природі, культурній спадщині, відшкодування завданих збитків. Обов'язок сплачувати податки і збори в порядку й розмірах, встановлених законом. Обов'язок неухильно додержуватися Конституції України та законів України, не посягати на права й свободи, честь і гідність інших людей.

Тема 6. Народне волевиявлення

Поняття виборів та їх соціальна функція. Види виборів. Виборче право і виборча система. Особливість виборчої системи України.

Принципи виборчого права і їх закріплення в Конституції України. Принципи вільних виборів. Загальне, рівне і пряме виборче право. Таємне голосування. Поняття виборчого процесу. Правова регламентація стадій виборчого процесу. Призначення виборів, утворення виборчих органів і виборчих округів. Виборчі дільниці. Порядок висування та реєстрація кандидатів. Агітаційна компанія. Права кандидатів і гарантії діяльності. Порядок проведення голосування, підрахунок голосів і встановлення результатів голосування. Повторне голосування і повторні вибори.

Поняття і соціальна функція референдумів. Види референдумів. Призначення та порядок проведення референдумів. Предмет всеукраїнського референдуму. Правова регламентація питань організації референдумів та визначення їх результатів. Правові наслідки референдуму. Зміна та відміна рішень, прийнятих референдумом.

Відповідальність за порушення виборчих прав громадян.

Тема 7. Конституційна система органів державної влади

Конституційне-правове регулювання питань організації і діяльності органів державної влади. Поняття, ознаки та конституційна система органів державної влади в Україні. Види органів державної влади.

Конституційний статус органів законодавчої, виконавчої, судової і контрольно-наглядової влади. Конституційно-правовий статус Президента України в системі органів державної влади.

Принципи організації і діяльності органів державної влади, їх конституційне закріплення.

Тема 8. Конституційно-правовий статус Верховної Ради України

Загальна теорія і стан парламентаризму в Україні.

Місце та роль Верховної Ради України в механізмі державної влади. Верховна Рада – єдиний орган законодавчої влади в Україні, парламент України. Парламент та його ознаки. Види парламентів. Функції Верховної Ради України.

Чисельний склад та структура Верховної Ради України. Строк повноважень Верховної Ради України. Дострокове припинення повноважень Верховної Ради України.

Поняття статусу народного депутата України. Вільний депутатський мандат, несумісність депутатського мандата з іншими видами діяльності. Строк повноважень народного депутата України. Дострокове припинення повноважень народного депутата України. Форми діяльності народного депутата України. Права і обов'язки народного депутата України. Право депутатів на запит. Гарантії діяльності народного депутата України та механізм їх реалізації.

Компетенція Верховної Ради України: поняття, конституційне закріплення. Законодавча компетенція. Питання, що визначаються та встановлюються виключно законами України. Бюджетна, установча та контрольна компетенція Верховної Ради України. Контрольні повноваження Верховної Ради України відносно Президента України та органів виконавчої влади.

Організація роботи Верховної Ради України. Органи та посадові особи Верховної Ради України. Порядок обрання та повноваження Голови Верховної Ради України, Першого заступника і заступника Голови Верховної Ради України. Комітети Верховної Ради України: порядок формування, перелік, повноваження. Тимчасові спеціальні, тимчасові слідчі комісії та спеціальна тимчасова слідча комісія Верховної Ради України. Депутатські групи та фракції у Верховній Раді України. Коаліція депутатських фракцій у Верховній Раді України.

Порядок роботи Верховної Ради України. Чергові та позачергові сесії Верховної Ради України. Порядок скликання та проведення сесій Верховної Ради України. Розгляд питань на пленарних засіданнях Верховної Ради України. Голосування у Верховній Раді України.

Законодавчий процес та інші парламентські процедури. Стадії законодавчого процесу. Поняття законодавчої ініціативи. Суб'єкти права законодавчої ініціативи в Верховній Раді України. Попереднє обговорення законопроектів у комітетах Верховної Ради України. Порядок обговорення законопроекту на пленарних засіданнях Верховної Ради України в ході трьох читань. Прийняття законів. Промульгація законів Президентом України. Введення в дію законів та інших актів Верховної Ради України. Особливості проходження у Верховній Раді України конституційних законів.

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини: порядок призначення, повноваження, акти реагування.

Правовий статус Рахункової палати.

Тема 9. Конституційно-правовий статус Президента України

Поняття глави держави. Місце та роль Президента України в механізмі державної влади. Функції Президента України.

Порядок обрання Президента України. Законодавство про вибори Президента України.

Строк повноважень Президента України. Конституційні підстави та порядок дострокового припинення повноважень Президента України. Відставка Президента України. Неможливість виконання Президентом України своїх обов'язків за станом здоров'я. Усунення Президента України з поста в порядку імпічменту Верховною Радою України. Виконання обов'язків Президента України у разі дострокового припинення повноважень Президента України.

Компетенція Президента України. Конституційні засади взаємовідносин Президента України і Верховної Ради України та його повноваження у сфері законодавчої влади. Конституційні засади взаємовідносин Президента України з органами виконавчої влади. Повноваження Президента України у сфері зовнішніх відносин, оборони та національної безпеки.

Акти Президента України.

Тема 10. Конституційно-правовий статус Кабінету Міністрів України та інших органів виконавчої влади

Поняття та зміст виконавчої влади. Місце та роль Кабінету Міністрів України у механізмі державної влади. Поняття уряду держави та його функції.

Склад Кабінету Міністрів України. Конституційний порядок формування Кабінету Міністрів України. Компетенція Кабінету Міністрів України. Основні форми роботи Кабінету Міністрів України. Постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України. Відповідальність Кабінету Міністрів України. Відставка Прем'єр-міністра України та інших членів Кабінету Міністрів України.

Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади: система, порядок формування. Основні завдання та функції міністерств та інших центральних органів виконавчої влади України. Міністерство внутрішніх справ в системі органів виконавчої влади.

Система місцевих органів виконавчої влади. Конституційно-правовий статус місцевих державних адміністрацій. Порядок формування, структура, функції та повноваження місцевих державних адміністрацій. Порядок призначення та відповідальність голів місцевих державних адміністрацій. Підстави та порядок припинення повноважень голів місцевих державних адміністрацій.

Конституційні засади взаємовідносин місцевих державних адміністрацій з органами місцевого самоврядування. Правові засади взаємовідносин місцевих державних адміністрацій з підрозділами органів внутрішніх справ на місцях.

Тема 11. Конституційні засади судової влади в Україні

Суди – виключні органи правосуддя в Україні. Основні засади судочинства в Україні.

Система судоустрою України. Функції і повноваження судів. Верховний Суд: правове становище й основні напрямки діяльності. Структура і склад Верховного Суду. Апеляційні та місцеві суди в Україні.

Правовий статус суддів. Вимоги до кандидатів на посаду судді України. Порядок призначення суддів. Гарантії незалежності суддів. Органи суддівського самоврядування.

Вища рада правосуддя: порядок формування, склад, основні функції і повноваження.

Правовий статус прокуратури в Україні. Система і структура прокуратури. Функції і повноваження прокуратури. Порядок діяльності органів прокуратури. Акти органів прокуратури.

Конституційний Суд України. Склад та порядок формування Конституційного Суду України. Функції та повноваження Конституційного Суду України. Порядок діяльності Конституційного Суду і процедури розгляду ним справ.

Тема 12. Територіальний устрій України

Поняття територіального устрою держави. Територіальний та державний устрій. Ознаки унітарних та федеративних держав. Різновиди унітарних держав. Конституційне закріплення форми державного устрою України як унітарної держави.

Автономія: поняття та види. Автономія установ і автономія колективів. Територіальна та екстериторіальна автономія. Види та форми територіальної автономії. Адміністративно-територіальна, національна-територіальна і національно-державна автономія.

Поняття та система адміністративно-територіального устрою України. Види адміністративно-територіальних одиниць.

Правовий режим тимчасово окупованих територій України.

Тема 13. Конституційні засади місцевого самоврядування

Поняття місцевого самоврядування. Місцеве самоврядування як елемент основ конституційного ладу України. Ознаки місцевого самоврядування. Наукові концепції місцевого самоврядування: громадівська теорія, державницька теорія, теорія муніципального дуалізму.

Міжнародно-правове регулювання питань місцевого самоврядування. Європейська Хартія про місцеве самоврядування.

Історія становлення і розвитку місцевого самоврядування в Україні. Магдебургське право.

Місцеве самоврядування за Конституцією України 1996 р. Принципи місцевого самоврядування. Система місцевого самоврядування. Територіальна громада. Порядок формування органів місцевого

самоврядування. Сільські, селищні та міські голови: порядок обрання і статус. Сільські, селищні, міські, районні, обласні ради. Виконавчі органи сільських, селищних та міських рад. Органи самоорганізації населення. Старости.

Територіальна, матеріальна і фінансова основа місцевого самоврядування.

Особливості здійснення місцевого самоврядування в містах Києві та Севастополі.

Функції і повноваження та акти органів місцевого самоврядування.

Гарантії місцевого самоврядування.

Тема 14. Форми держави в зарубіжних країнах

Поняття форми держави. Полікратична форма держави. Монократична форма держави. Сегментарна форма держави.

Форми правління в зарубіжних країнах. Види форм правління. Поняття та основні ознаки монархії. Абсолютна та обмежена монархія. Виборна монархія. Теократична монархія. Поняття та основні ознаки республіки. Види республіканських форм правління у зарубіжних країнах. Президентська республіка. Парламентська республіка. Змішана республіка. Особливі форми правління.

Форми державного устрою в зарубіжних країнах. Проста і складна форми державного устрою. Унітарна держава: поняття та основні ознаки. Централізована унітарна держава. Децентралізована унітарна держава. Відносно централізована унітарна держава. Адміністративно-територіальний поділ. Поняття та основні ознаки федерації. Види федерацій. Структура федерацій. Суб'єкти федерації та їх правове положення. Розподіл компетенції між федерацією та її суб'єктами. Поняття та сутність конфедерації.

Державний режим: поняття та класифікація. Демократичний режим. Характерні риси демократичного режиму. Авторитарний і тоталітарний режими. Фашистський режим. Расистський режим. Комуністичний режим. Монократичний режим.

Тема 15. Глава держави в зарубіжних країнах

Місце і роль глави держави в державному механізмі зарубіжних країн. Конституційно-правовий статус глави держави.

Особливості конституційно-правового статусу монарха в залежності від форми правління. Повноваження монарха при різних видах монархії. Способи престолонаслідування в країнах світу.

Місце президента у системі влад в залежності від форми правління. Порядок обрання президента в країнах світу. Вибірчі цензи. Строк повноважень президента. Конституційно-правовий статус президента в зарубіжних країнах. Допоміжні органи і установи при главі держави в зарубіжних країнах. Припинення повноважень президента в зарубіжних країнах. Відповідальність президента в зарубіжних країнах.

Тема 16. Органи законодавчої влади в зарубіжних країнах

Парламент і парламентаризм в зарубіжних країнах.

Поняття парламенту. Види парламентів в зарубіжних країнах. Структура парламентів в зарубіжних країнах. Порядок формування палат. Комітети (комісії), парламентські фракції. Керівні органи палат. Двопалатний парламент.

Порядок роботи парламентів: сесії і загальні парламентські процедури. Законодавчий процес. Спеціальні парламентські процедури. Повноваження парламенту в зарубіжних країнах. Непарламентські форми здійснення законодавчої влади.

Правове становище члена парламенту у зарубіжних країнах. Права і обов'язки парламентарія. Парламентський імунітет та індемнітет. Відповідальність депутатів.

Тема 17. Виконавча влада в зарубіжних країнах

Поняття виконавчої влади. Політична і адміністративна виконавча влада. Система органів виконавчої влади в зарубіжних країнах.

Поняття уряду. Види урядів в залежності від їх політичного складу. Конституційний і фактичний статус уряду в залежності від форм державного правління в зарубіжних країнах. Порядок формування уряду в зарубіжних країнах. Структура уряду. Основні повноваження уряду. Глава уряду. Відомства та їх керівники. Відповідальність уряду та її види в залежності від форм державного правління. Діяльність інших органів виконавчої влади в зарубіжних країнах.

Тема 18. Судова влада в зарубіжних країнах

Місце та роль суду в державному механізмі зарубіжних країн. Поняття та особливості судової влади в зарубіжних країнах. Конституційні принципи організації судової влади в зарубіжних країнах.

Система судової влади в зарубіжних країнах. Види судових органів в зарубіжних країнах. Система судів в зарубіжних країнах. Способи формування судів. Конституційні принципи правосуддя. Конституційна юстиція: поняття та загальна характеристика. Види спеціалізованих органів конституційної юстиції. Способи формування органів конституційної юстиції. Вимоги, що висуваються до кандидатів на посаду судді Конституційного суду (ради). Повноваження Конституційного суду (ради) в зарубіжних країнах.

Моделі судових систем. Особливості англосаксонської судової системи. Особливості романо-германської судової системи. Особливості соціалістичної судової системи. Специфіка мусульманської судової системи.

Конституційно-правовий статус суддів. Вимоги до кандидата на посаду судді. Права та обов'язки суддів в зарубіжних країнах.

Система правоохоронних органів в зарубіжних країнах. Прокуратура в зарубіжних країнах. Адвокатура в зарубіжних країнах. Поліція в зарубіжних

країнах. Судові виконавці в зарубіжних країнах.

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО

Тема 1. Загальна характеристика цивільного права України

Поняття цивільного права. Право приватне та право публічне.

Предмет цивільно-правового регулювання. Особисті немайнові відносини. Поняття та види майнових відносин, що регулюються цивільним правом. Метод цивільно-правового регулювання суспільних відносин.

Принципи цивільного права. Загально-правові та галузеві принципи.

Функції цивільного права.

Система цивільного права. Інституційна система. Пандектна система. Загальна частина цивільного права. Особлива частина цивільного права. Відмежування цивільного права від інших галузей права.

Поняття та види джерел цивільного права. Поняття та склад актів цивільного законодавства. Конституція України як основа цивільного законодавства. Цивільний кодекс України як основний акт цивільного законодавства. Закони і підзаконні нормативні акти як джерела цивільного права. Відомчі нормативні акти та нормативні акти місцевих органів управління та самоврядування, що містять норми цивільного права та умови їх дійсності. Норми міжнародного права і міжнародні договори. Звичай як джерело права. Корпоративні правила, юридична доктрина та їх значення.

Класифікація актів цивільного законодавства за сферою правового регулювання.

Значення актів Конституційного Суду України, Верховного Суду та судової практики.

Дія цивільно-правових актів у часі, в просторі і за колом осіб.

Застосування цивільного законодавства. Аналогія закону та аналогія права в цивільно-правових відносинах.

Тема 2. Цивільні правовідносини

Поняття цивільних правовідносин. Загальні ознаки цивільних правовідносин. Галузеві ознаки цивільних правовідносин. Елементи цивільних правовідносин. Суб'єктивне цивільне право. Суб'єктивний цивільний обов'язок.

Прості і складні правовідносини. Майнові та особисті немайнові правовідносини. Абсолютні, загальнорегулятивні та відносні правовідносини. Активні та пасивні цивільні правовідносини. Речові і зобов'язальні правовідносини. Регулятивні та охоронні правовідносини.

Підстави виникнення, зміни і припинення цивільних правовідносин. Поняття та види юридичних фактів. Абсолютні та відносні події. Правомірні і неправомірні дії. Правостворюючі, правозмінюючі, правоприпиняючі та правовідновлюючі факти.

Тема 3. Фізичні та юридичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин

Правовий статус фізичних осіб. Правоздатність фізичної особи. Правоздатність та суб'єктивні цивільні права. Ознаки цивільної правоздатності. Обсяг (зміст) цивільної правоздатності фізичних осіб та її межі. Виникнення та припинення цивільної правоздатності. Правоздатність іноземців та осіб без громадянства.

Обмеження правоздатності. Особливість правового положення фізичної особи, яка відбуває покарання в місцях позбавлення волі.

Місце проживання фізичної особи та його цивільно-правове значення. Обрання місця проживання.

Цивільна дієздатність фізичної особи. Види дієздатності. Набуття повної дієздатності. Дієздатність малолітніх та неповнолітніх осіб. Обмеження дієздатності фізичної особи. Визнання фізичної особи недієздатною. Правові наслідки визнання фізичної особи недієздатною. Опіка та піклування.

Підстави, порядок та правові наслідки визнання особи безвісно відсутньою. Підстави, порядок та правові наслідки оголошення особи померлою. Правові наслідки появи особи, оголошеної померлою.

Особливості правового становища фізичної особи-підприємця.

Розвиток вчення про юридичну особу в науці цивільного права. Поняття та ознаки юридичної особи. Індивідуалізація юридичної особи. Правоздатність і дієздатність юридичної особи. Органи юридичної особи та її філії.

Порядок і способи утворення юридичної особи. Нормативно-явочний, розпорядчий, договірний, дозвільний порядок утворення юридичної особи. Державна реєстрація юридичної особи.

Припинення діяльності юридичної особи. Реорганізація та ліквідація юридичної особи. Банкрутство юридичної особи. Порядок ліквідації юридичної особи.

Класифікація юридичних осіб. Юридичні особи приватного та публічного права. Підприємницькі та непідприємницькі товариства. Господарські товариства. Виробничі кооперативи.

Тема 4. Об'єкти цивільних прав

Поняття та види об'єктів цивільних прав. Майно як об'єкт цивільних прав. Поняття та класифікація речей. Речі рухомі та нерухомі. Речі подільні та неподільні. Речі, що визначені індивідуальними або родовими ознаками. Головна річ та приналежність. Складові частини речі. Складні речі. Продукція, плоди та доходи. Підприємство як єдиний майновий комплекс. Гроші. Результати робіт (послуги) як об'єкти цивільних прав.

Поняття і правова природа цінних паперів. Ознаки цінних паперів. Класифікація цінних паперів. Види цінних паперів за формою випуску, за способом легітимації уповноваженої особи, за змістом, за особою боржника, за способом випуску. Передання прав за цінним папером. Виконання за цінним папером.

Тема 5. Особисті немайнові права фізичної особи

Поняття та правове регулювання особистих немайнових прав. Зміст особистих немайнових прав. Види особистих немайнових прав.

Особисті немайнові права, що забезпечують природне існування фізичної особи. Право на життя. Право на охорону здоров'я. Право на медичну допомогу. Право на свободу. Право на особисту недоторканність. Право на донорство. Право на сім'ю.

Особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття особи. Право на ім'я, на зміну імені, на використання імені. Право на повагу до гідності, честі, на недоторканість ділової репутації. Право на особисте життя та його таємницю. Право на недоторканність житла. Право на вибір роду занять. Право на захист від протиправного втручання в сферу приватного життя.

Захист особистих немайнових прав. Поновлення порушеного права. Спростування недостовірної інформації. Відшкодування моральної шкоди.

Тема 6. Правочини

Поняття та ознаки правочину. Класифікація правочинів. Односторонні, двосторонні та багатосторонні правочини. Консенсуальні та реальні правочини. Відплатні та безвідплатні правочини. Каузальні та абстрактні правочини. Строкові та безстрокові правочини. Умовні та безумовні правочини. Правочини з відкладальною та скасувальною обставиною. Фидуціарні правочини. Алеаторні правочини. Біржові правочини.

Умови дійсності правочинів. Форма правочину як умова його дійсності. Усна форма правочину. Письмова форма правочину. Правові наслідки недодержання нотаріальної форми правочину. Правові наслідки недодержання простої письмової форми правочину.

Нікчемні правочини та їх види. Оспорювані правочини та їх види. Фіктивні та удавані правочини. Правові наслідки недійсності правочину. Правові наслідки недійсності окремих частин правочину. Момент недійсності правочину.

Тема 7. Представництво. Довіреність. Строки та терміни в цивільному праві

Поняття та ознаки представництва. Підстави та види представництва. Представництво за законом. Представництво за договором. Комерційне представництво.

Правочини, які може вчиняти представник.

Довіреність та її види. Форма довіреності. Строк дії довіреності. Передоручення. Припинення представництва за довіреністю. Скасування довіреності. Вчинення правочинів з перевищенням повноважень.

Поняття строку та терміну. Класифікація строків в цивільному праві. Претензійні, присікальні, гарантійні строки. Строки набувальної давності. Порядок обчислення строків.

Поняття та види строків позовної давності. Початок перебігу строків позовної давності. Зупинення перебігу позовної давності. Переривання перебігу

позовної давності. Правові наслідки спливу позовної давності. Поновлення строків позовної давності. Вимоги, на які позовна давність не поширюється.

Тема 8. Відповідальність у цивільному праві

Поняття цивільно-правової відповідальності як виду юридичної відповідальності. Ознаки та функції цивільно-правової відповідальності.

Види цивільно-правової відповідальності. Договірна і недоговірна відповідальність. Часткова, солідарна та субсидіарна відповідальність.

Форми цивільно-правової відповідальності. Відшкодування збитків. Реальні збитки і упушена вигода. Неустойка як форма цивільно-правової відповідальності.

Умови цивільно-правової відповідальності. Склад цивільного правопорушення. Шкода. Протиправність. Причинний зв'язок. Вина.

Підстави звільнення від цивільно-правової відповідальності. Вина кредитора. Непереборна сила. Випадок.

Тема 9. Право власності. Захист права власності

Поняття власності. Поняття права власності. Види права власності. Зміст права власності. Здійснення права власності. Ризик випадкового знищення та випадкового пошкодження майна.

Підстави (способи) набуття права власності. Первинні та похідні способи набуття права власності. Момент набуття права власності за договором. Набуття права власності на безхазяйну річ. Знахідка. Бездоглядна домашня тварина. Скарб. Набувальна давність. Приватизація як спосіб набуття права власності. Інші підстави набуття права власності. Підстави припинення права власності.

Поняття та види речових прав на чуже майно. Сервітут. Суперфіцій. Емфітевзис.

Поняття захисту права власності. Судовий захист права власності. Загальна характеристика речових та зобов'язально-правових позовів.

Право власника на витребування майна з чужого незаконного володіння (віндикаційний позов). Ознаки віндикаційного позову. Предмет віндикації. Добросовісне і недобросовісне незаконне володіння. Розрахунки при поверненні майна з чужого незаконного володіння. Витребування грошей та цінних паперів на пред'явника.

Захист права власності від порушень, які не поєднані з позбавленням володіння (негаторний позов). Визнання права власності. Визнання незаконним правового акту, що порушує право власності. Захист права власності зобов'язально-правовими позовами.

Тема 10. Право інтелектуальної власності

Поняття права інтелектуальної власності. Об'єкти права інтелектуальної власності. Поняття авторського права. Об'єкти авторського права. Об'єкти, що не охороняються авторським правом. Суб'єкти авторського права. Співавторство.

Особисті немайнові права автора. Майнові права суб'єктів авторського права. Використання твору. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на твір. Поняття суміжних прав. Об'єкти суміжних прав. Строки чинності суміжних майнових прав. Захист авторських та суміжних прав.

Поняття наукового відкриття. Поняття та ознаки винаходу. Корисна модель. Промисловий зразок. Строки чинності майнових прав інтелектуальної власності на винахід, корисну модель, промисловий зразок. Захист прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок.

Поняття та об'єкти раціоналізаторської пропозиції. Право інтелектуальної власності на сорт рослин, породу тварин. Право інтелектуальної власності на комерційне найменування, торговельну марку, географічне зазначення.

Поняття комерційної таємниці та її охорона.

Тема 11. Спадкове право

Поняття спадкування та його значення. Спадкове законодавство. Спадкодавець. Спадкоємці. Об'єкт спадкового правонаступництва. Права та обов'язки, що входять до складу спадщини. Права та обов'язки, що не входять до складу спадщини. Час відкриття спадщини. Комморієнти. Місце відкриття спадщини.

Види спадкування.

Поняття заповіту та його зміст. Форма заповіту. Заповіти, які прирівнюються до нотаріальних, особливості їх оформлення та посвідчення. Посвідчення заповіту при свідках. Секретний заповіт. Заповідальний відказ. Заповідальне покладання. Субінституція. Складання заповіту з умовою. Заповіт подружжя. Зміна та скасування заповіту. Визнання заповіту недійсним.

Поняття спадкування за законом. Підстави спадкування за законом. Черги спадкоємців за законом та їх склад. Зміна черговості при спадкуванні за законом. Спадкування за правом представлення.

Прийняття спадщини. Строки для прийняття спадщини. Право на відмову від спадщини на користь іншої особи.

Спадкова трансмісія. Усунення від спадщини. Відумерлість спадщини. Право на обов'язкову частку спадщини та підстави її зменшення. Перерозподіл спадщини.

Охорона спадкового майна. Управління спадщиною. Виконання заповіту. Повноваження виконавця заповіту. Оформлення права на спадщину. Свідцтво про право на спадщину.

Поняття спадкового договору. Розірвання спадкового договору.

Тема 12. Загальні положення про зобов'язання

Поняття цивільно-правових зобов'язань. Суб'єкти зобов'язання. Підстави заміни кредитора у зобов'язанні. Заміна боржника у зобов'язанні. Множинність осіб у зобов'язанні. Об'єкт зобов'язання. Зміст зобов'язання.

Види цивільно-правових зобов'язань. Часткові та солідарні зобов'язання. Регресні зобов'язання. Односторонні та взаємні зобов'язання. Однооб'єктні, альтернативні та факультативні зобов'язання. Головні та додаткові (акцесорні) зобов'язання. Система цивільно-правових зобов'язань. Підстави виникнення зобов'язань.

Поняття та принципи виконання зобов'язань. Суб'єкти виконання зобов'язань. Заміна осіб у зобов'язанні. Цесія.

Місце, спосіб і строк виконання зобов'язань. Дострокове виконання зобов'язання. Виконання зобов'язання частинами. Проценти. Солідарні зобов'язання. Регресні зобов'язання.

Поняття та види припинення зобов'язань. Припинення зобов'язань за волею сторін. Виконання зобов'язання. Зарахування. Новація. Прощення боргу. Відступне. Мирова угода. Припинення зобов'язань за обставин, які не залежать від волі сторін. Фактична й юридична неможливість виконання. Поєднання в одній особі боржника і кредитора. Смерть фізичної особи. Ліквідація юридичної особи. Інші способи припинення зобов'язань.

Тема 13. Загальні положення про договір

Поняття і значення договору. Свобода договору. Класифікація договорів. Іменні та безіменні договори. Односторонні, двосторонні та багатосторонні договори. Комутативні та алеаторні договори. Публічні договори. Договір приєднання. Попередній договір. Договори на користь третьої особи.

Зміст договору. Істотні, звичайні та випадкові умови договору. Тлумачення умов договору.

Порядок укладення договору. Оферта. Акцепт. Зміна та розірвання договору.

Тема 14. Способи забезпечення виконання зобов'язань

Поняття способів забезпечення виконання зобов'язань. Загальні умови забезпечення виконання зобов'язання. Види забезпечення виконання зобов'язання.

Особисті способи забезпечення виконання зобов'язань. Неустойка. Форма неустойки. Види неустойки: штрафна, залікова, виключна, альтернативна. Штраф. Пеня. Порука. Підстави припинення поруки. Гарантія.

Речові способи забезпечення виконання зобов'язань. Застава. Іпотека. Заклад. Форми застави. Застава товарів в обороті або переробці. Застава цінних паперів. Застава майнових прав. Порядок реалізації застави. Притримання. Завдаток. Відмінність завдатку від авансу. Право довірчої власності як спосіб забезпечення виконання зобов'язання. Порядок звернення стягнення на об'єкт довірчої власності. Припинення довірчої власності.

Тема 15. Договори про передачу майна у власність

Поняття та загальна характеристика договору купівлі-продажу. Права та обов'язки сторін в договорі купівлі-продажу. Форма договору. Зміст договору купівлі-продажу. Істотні умови договору купівлі-продажу. Кількість, якість, асортимент, комплектність товару, тара та (або) упаковка. Момент виникнення обов'язку продавця передати товар. Ризик випадкової загибелі проданої речі. Правові наслідки порушення договору купівлі-продажу товару. Особливості окремих видів договору купівлі-продажу.

Договір міни: загальна характеристика, зміст.

Поняття та загальна характеристика договору поставки. Права та обов'язки сторін в договорі поставки. Форма договору. Зміст договору. Істотні умови договору поставки. Кількість, якість, асортимент та комплектність товару. Правові наслідки порушення договору поставки.

Договір контрактації сільськогосподарської продукції. Постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу: особливості правового регулювання.

Поняття, види та загальна характеристика договору дарування. Відмежування договору дарування від інших цивільно-правових договорів. Суб'єкти договору дарування, їх права та обов'язки. Предмет договору дарування. Прийняття дарунку. Форма договору дарування. Припинення і розірвання договору дарування. Особливості окремих видів договору дарування: договору дарування з обов'язком передати дарунок у майбутньому, договору дарування з обов'язком обдаровуваного на користь третьої особи, договору про пожертву.

Договір ренти: поняття та загальна характеристика. Відмінність договору ренти від інших договорів. Сторони договору ренти, їх права та обов'язки. Предмет договору ренти. Розмір ренти. Забезпечення виконання зобов'язання платником ренти. Ризик випадкового знищення або випадкового пошкодження майна, переданого під виплату ренти. Строк договору ренти. Форма договору ренти. Припинення договору ренти. Правові наслідки розірвання договору ренти.

Поняття та ознаки договору довічного утримання (догляду). Форма договору довічного утримання (догляду). Сторони договору довічного утримання (догляду). Предмет договору довічного утримання (догляду). Права та обов'язки сторін за договором довічного утримання (догляду). Особливості припинення договору довічного утримання (догляду).

Тема 16. Договори про передачу майна у тимчасове користування

Поняття та ознаки договору найму (оренди). Суб'єкти та об'єкти договору найму (оренди). Строк, ціна та форма договору. Права та обов'язки сторін за договором найму (оренди). Припинення договору найму (оренди).

Особливості договору прокату. Договір лізингу. Об'єкти лізингу. Види договору лізингу. Договір найму (оренди) земельної ділянки. Істотні умови договору найму (оренди) земельної ділянки. Форма та строк договору. Договір найму будівлі або іншої капітальної споруди. Договір найму (оренди)

транспортного засобу. Особливості найму (оренди) транспортного засобу з екіпажем та без екіпажу.

Договір найму житла. Істотні умови та види найму (оренди) житла. Особливості короткострокового найму. Найм (оренда) соціального житла. Права та обов'язки сторін. Капітальний та поточний ремонт житла. Підстави припинення та розірвання договору найму (оренди) житла. Найм (оренда) житла з викупом.

Поняття та загальна характеристика договору позички. Права та обов'язки сторін. Особливості предмету договору позички. Відмінність позички від позики.

Тема 17. Договори про виконання робіт

Поняття ознаки та значення договору підряду. Сторони договору підряду. Множинність осіб в договорі підряду та залучення для виконання договору третіх осіб. Права та обов'язки сторін. Зміст договору підряду. Ризик у підрядних відносинах. Відповідальність за договором підряду.

Види договорів підряду. Поняття та загальна характеристика договору побутового підряду. Особливості суб'єктного складу договору побутового підряду. Предмет договору побутового підряду. Права та обов'язки сторін за договором побутового підряду.

Поняття та загальна характеристика договору будівельного підряду. Проектно-кошторисна документація. Види кошторисів. Права та обов'язки сторін. Субпідряд. Порядок прийняття об'єкта будівництва. Особливості закупівлі будівельних матеріалів. Відповідальність сторін за договором будівельного підряду.

Договір підряду на виконання проектних та пошукових робіт. Поняття та загальна характеристика договору на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт. Сторони договору. Форма договору. Ціна, строк договору.

Тема 18. Договори про надання послуг

Поняття та ознаки договору про надання послуг. Місце договорів про надання послуг в системі цивільного законодавства України. Види та особливості договорів про надання послуг.

Транспортні договори. Транспортне законодавство. Поняття і види перевезень. Зміст договору про перевезення вантажів. Відповідальність сторін за договором про перевезення вантажів. Комерційний акт. Акт загальної форми.

Поняття та загальна характеристика договору перевезення пасажирів та багажу. Сторони договору перевезення пасажирів та багажу. Оплата за договором перевезення пасажирів та багажу. Форма договору перевезення пасажирів та багажу. Багаж та ручна поклажа. Права, обов'язки і відповідальність сторін за договором перевезення пасажирів та багажу.

Договір чартеру (фрахтування): поняття і загальна характеристика. Відмінність договору чартеру (фрахтування) від інших договорів. Сторони договору чартеру (фрахтування). Договірний перевізник. Фактичний

перевізник. Форма договору чартеру (фрахтування). Права та обов'язки сторін за договором чартеру (фрахтування), їх відповідальність.

Поняття та загальна характеристика договору транспортного експедирування. Сторони договору транспортного експедирування. Предмет договору транспортного експедирування. Плата за договором транспортного експедирування. Форма договору транспортного експедирування. Права, обов'язки і відповідальність сторін за договором транспортного експедирування. Припинення договору транспортного експедирування.

Договір зберігання: поняття та загальна характеристика. Сторони договору зберігання. Предмет договору зберігання. Форма договору зберігання. Права та обов'язки сторін за договором зберігання, їх відповідальність.

Спеціальні види зберігання. Поняття і загальна характеристика договору складського зберігання. Сторони договору складського зберігання, їх права та обов'язки. Складські документи. Зберігання речі в ломбарді. зберігання цінностей у банку. Договір про надання індивідуального банківського сейфа, що оберігається банком. Договір про надання особі банківського сейфа без відповідальності банку за зміст сейфа. Зберігання речей у камерах схову організацій, підприємств транспорту. Зберігання речей у гардеробі організації. Зберігання речей пасажира під час його перевезення. Зберігання речей у готелі. Зберігання речей, що є предметом спору. Зберігання автотранспортних засобів. Договір охорони, його види.

Поняття, форми та класи страхування. Страховий ризик, страховий випадок, страхова сума, страхова виплата, страхове відшкодування, франшиза, страховий платіж, страховий тариф. Співстрахування і перестрахування.

Поняття та загальна характеристика договору страхування. Сторони договору страхування. Застрахована особа, вигодонабувач, страховий брокер, страховий агент. Істотні умови договору страхування. Предмет договору страхування. Форма договору страхування. Права та обов'язки сторін договору страхування. Підстави для відмови страховика від здійснення страхової виплати. Порядок укладення договору страхування, його припинення. Недійсність договору страхування.

Поняття та загальна характеристика договору доручення. Відмінність договору доручення від інших договорів. Сторони договору доручення. Предмет договору доручення. Плата за договором доручення. Форма договору доручення. Права та обов'язки сторін за договором доручення. Припинення договору доручення.

Договір комісії: поняття і загальна характеристика. Відмінність договору комісії від договору доручення. Сторони договору комісії. Істотні умови договору комісії. Предмет договору комісії. Права та обов'язки комітента і комісіонера. Субкомісія. Підстави припинення договору комісії. Особливості договору комісії щодо окремих видів майна.

Поняття та загальна характеристика договору управління майном. Суб'єкти договору управління майном. Істотні умови договору управління майном. Предмет і строк договору управління майном. Плата за управління майном. Форма договору управління майном. Права й обов'язки управителя та

установника управління, права вигодонабувача. Відповідальність управителя. Припинення договору управління майном.

Тема 19. Договори щодо здійснення кредитно-розрахункових операцій

Поняття та правова природа позики. Елементи договору позики. Зміст договору позики. Форма договору позики. Предмет договору позики. Відповідальність за невиконання або неналежне виконання договору позики. Забезпечення виконання договору позики. Припинення договору позики.

Поняття та правове регулювання кредитних відносин. Види кредитів. Поняття та загальна характеристика кредитного договору. Істотні умови кредитного договору. Форма кредитного договору. Відмова від надання або одержання кредиту.

Поняття та загальна характеристика договору банківського вкладу (депозиту). Сторони договору. Форма договору. Види банківських вкладів. Ощадна книжка. Ощадний сертифікат.

Договір банківського рахунку. Укладення договору банківського рахунку. Виконання договору банківського рахунку. Розірвання договору банківського рахунку.

Договір факторингу: його поняття та ознаки. Сторони договору факторингу. Виконання договору факторингу. Права та обов'язки сторін за договором факторингу.

Тема 20. Договори щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності

Загальна характеристика договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності. Види, сторони, істотні умови і форма договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.

Ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності. Види ліцензій: виключна, одинична, невиключна.

Поняття, істотні умови і строк ліцензійного договору. Типовий ліцензійний договір. Субліцензійний договір. Сторони ліцензійного договору, їх права та обов'язки.

Договір про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності: поняття, істотні умови. Сторони договору про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності, їхні права та обов'язки.

Договір про передання майнових прав інтелектуальної власності: поняття, юридична характеристика, зміст та особливості співвідношення з іншими договорами у сфері інтелектуальної власності.

Інші види договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності: видавничий, постановочний, сценарний, договір про депонування рукопису, про використання твору декоративно-прикладного мистецтва у промисловості, про публічне виконання твору, про управління майновими правами автора.

Поняття, загальна характеристика і види договору комерційної концесії. Відмежування договору комерційної концесії від інших договорів у сфері інтелектуальної власності. Істотні умови договору комерційної концесії. Предмет, ціна, строк і форма договору комерційної концесії. Сторони договору комерційної концесії, їх права та обов'язки. Обмеження прав сторін за договором комерційної концесії. Договір комерційної субконцесії. Відповідальність сторін за договором комерційної концесії. Припинення та зміна договору комерційної концесії.

Тема 21. Недоговірні зобов'язання, що виникають з односторонніх правомірних дій

Зобов'язання з публічної обіцянки винагороди: поняття і види. Умови виникнення зобов'язання із публічної обіцянки винагороди без оголошення конкурсу, його суб'єкти. Зміст завдання, строк (термін) його виконання. Права та обов'язки суб'єктів зобов'язання із публічної обіцянки винагороди без оголошення конкурсу. Підстави припинення зобов'язань із публічної обіцянки винагороди без оголошення конкурсу. Зобов'язання, що виникають з публічної обіцянки винагороди за результатами конкурсу: поняття, суб'єкти, предмет. Оголошення конкурсу. Зміна умов конкурсу. Переможець конкурсу. Права та обов'язки суб'єктів правовідносин, що виникають з публічної обіцянки винагороди за результатами конкурсу. Виплата винагороди (премії). Припинення правовідносин за конкурсом.

Поняття, суб'єкти, умови виникнення зобов'язань із вчинення дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення. Права та обов'язки суб'єктів зобов'язань, що виникають із дій, які вчиняються в майнових інтересах іншої особи без її доручення. Порядок та підстави відшкодування витрат, понесених особою у зв'язку із вчиненням нею дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення.

Особливості зобов'язань, що виникають внаслідок рятування здоров'я та життя фізичної особи, майна фізичної або юридичної особи: умови виникнення, сторони.

Поняття, підстави виникнення, сторони і зміст зобов'язань із створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи. Права й обов'язки сторін зобов'язань із створення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи. Наслідки неусунення загрози життю, здоров'ю, майну фізичної особи або майну юридичної особи.

Зобов'язання із набуття, збереження майна без достатньої правової підстави: види, суб'єктний склад, предмет, умови виникнення, зміст. Безпідставно набуте майно, що не підлягає поверненню.

Тема 22. Деліктні зобов'язання

Поняття, елементи і система зобов'язань з відшкодування шкоди (деліктних зобов'язань), джерела їх правового регулювання. Поняття, елементи і система деліктних зобов'язань, джерела їх правового регулювання. Сторони деліктних зобов'язань. Заміна кредитора і боржника у деліктних зобов'язаннях.

Предмет і зміст деліктних зобов'язань, підстави їх виникнення. Умови деліктної відповідальності. Система деліктних зобов'язань.

Особливості окремих видів зобов'язань з відшкодування шкоди. Відшкодування шкоди, завданої прийняттям закону про припинення права власності на певне майно. Відшкодування юридичною або фізичною особою шкоди, завданої їх працівником. Відшкодування шкоди, завданої органом державної влади, органом влади Автономної Республіки Крим, органом місцевого самоврядування або їх посадовими особами.

Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органу, що здійснює оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування, прокуратури або суду: умови, підстави, особливості суб'єктного складу, порядок відшкодування шкоди.

Відшкодування (компенсація) шкоди фізичній особі, яка потерпіла від кримінального правопорушення. Відшкодування шкоди, завданої малолітніми, неповнолітніми, недієздатними особами, особами, цивільна дієздатність яких обмежена, та особами, які не усвідомлювали значення своїх дій та (або) не могли керувати ними.

Поняття, ознаки і види джерел підвищеної небезпеки. Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки: особливості суб'єктного складу, умови відповідальності за завдану шкоду, обставини, що звільнюють від відповідальності. Відшкодування ядерної шкоди.

Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю: загальна характеристика, види, порядок відшкодування шкоди. Підстави збільшення (зменшення) розміру відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю. Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи під час виконання нею договірних зобов'язань, а також фізичної особи, яка працювала за трудовим договором. Обчислення середньомісячного заробітку. Втрата працездатності. Визначення доходу, втраченого внаслідок каліцтва або іншого ушкодження здоров'я фізичної особи-підприємця. Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я малолітньої або неповнолітньої особи. Відшкодування шкоди, завданої смертю потерпілого. Відшкодування витрат на лікування особи, яка потерпіла від злочину.

Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг): суб'єкти, умови відповідальності, підстави звільнення від відповідальності. Особливості відшкодування шкоди, завданої внаслідок недоліків товару, що є рухомим майном.

ТРУДОВЕ ПРАВО

Тема 1. Загальні положення трудового права України

Право людини на працю, його зміст, значення та місце у системі прав людини. Міжнародно-правові стандарти прав людини у сфері застосування найманої праці. Конституційні засади права на працю.

Трудове право як складова частина системи права України. Поняття трудового права. Предмет трудового права. Метод трудового права. Функції трудового права.

Сфера дії норм трудового права. Відмежування трудового права від суміжних галузей права: цивільного, адміністративного, права соціального захисту.

Система трудового права як галузі права. Система трудового законодавства. Система науки трудового права. Система навчальної дисципліни «Трудове право».

Поняття принципів трудового права. Проблема імплементації принципів міжнародного трудового права у трудове право України.

Види принципів трудового права: обмеження сфери правового регулювання відносинами найманої праці; оптимального поєднання централізованого і локального правового регулювання; соціального партнерства і договірної встановлення умов праці; єдності і диференціації правового регулювання трудових відносин; визнання незаконними умов договорів про працю, які погіршують становище працівників.

Сучасна система джерел трудового права, їх особливості. Загальна характеристика найбільш важливих джерел трудового права.

Конституція України як основне джерело трудового права. Кодекс законів про працю України. Система законів, що регулюють соціально-трудова відносини.

Підзаконні нормативно-правові акти як джерела трудового права. Локальні нормативно-правові акти. Значення роз'яснень Верховного Суду. Дія нормативних актів у часі, у просторі й за колом осіб.

Тема 2. Трудові правовідносини. Суб'єкти трудового права

Поняття трудових правовідносин, їх склад, зміст та загальна характеристика. Індивідуальні та колективні трудові правовідносини. Підстави виникнення трудових правовідносин.

Підстави виникнення трудових правовідносин. Зміна та припинення трудових правовідносин. Правовідносини, тісно пов'язані з трудовими.

Поняття і класифікація суб'єктів трудового права. Правовий статус суб'єктів трудового права: суб'єктивні права та юридичні обов'язки, відповідальність суб'єктів трудового права.

Працівник як суб'єкт трудового права. Фізична особа як суб'єкт трудового права. Власник підприємства, установи, організації або уповноважений ним орган як суб'єкт трудового права.

Трудовий колектив як суб'єкт трудового права. Повноваження трудових колективів. Механізм здійснення повноважень і самоврядування трудового колективу.

Виборний орган первинної профспілкової організації на підприємстві, установі, організації як суб'єкт трудового права. Загальна характеристика правового статусу профспілок у сфері праці.

Органи нагляду та контролю за дотриманням законодавства про працю, як суб'єкти трудового права.

Тема 3. Колективні договори і угоди

Законодавство про колективні договори та угоди. Поняття колективного договору та його юридична природа. Сторони колективного договору. Право на ведення переговорів та укладення колективних договорів, угод. Зміст колективного договору. Співвідношення законодавства і колективного договору, угоди. Сфера дії колективного договору.

Поняття угоди та її види. Генеральна угода, галузеві та регіональні угоди, їх сторони і зміст.

Порядок ведення колективних переговорів та вирішення розбіжностей. Обов'язки сторін щодо участі в переговорах і надання необхідної інформації. Гарантії та компенсації на період переговорів. Порядок вирішення розбіжностей під час ведення колективних переговорів. Відповідальність за ухилення від участі в переговорах.

Обговорення, підписання колективного договору і строк його дії. Контроль за виконанням колективного договору та відповідальність за порушення і невиконання колективного договору.

Тема 4. Правове регулювання працевлаштування громадян

Законодавство про зайнятість населення. Поняття зайнятості та категорії зайнятого населення. Основні напрями проведення державної політики зайнятості в Україні.

Державна служба зайнятості: структура, обов'язки і повноваження. Державні гарантії (загальні та додаткові) зайнятості населення. Обов'язки роботодавців перед Державною службою зайнятості.

Порядок працевлаштування громадян. Поняття підходящої роботи. Особливості працевлаштування інвалідів. Організація оплачуваних громадських робіт. Професійна підготовка і перепідготовка незайнятих громадян.

Поняття безробітного, порядок визнання громадян безробітними. Соціальний захист безробітних, допомоги по безробіттю.

Тема 5. Трудовий договір

Поняття, сторони, форма і зміст трудового договору. Відмінність трудового договору від суміжних цивільно-правових договорів, які пов'язані з працею (підряду, доручення, авторського та ін.).

Сторони трудового договору. Правовий статус працівника і роботодавця. Зміст трудового договору. Загальний порядок укладення трудового договору, його оформлення. Випробування під час прийняття на роботу.

Строк трудового договору. Укладення трудового договору на невизначений строк; на визначений строк, встановлений за погодженням сторін; на час виконання певної роботи. Укладення трудового договору на тимчасову та сезонну роботу.

Види трудових договорів. Трудовий контракт. Сумісництво і його застосування. Суміщення професій (посад). Трудовий договір з працівником, що приймається за конкурсом.

Поняття і види переведення на іншу роботу. Переміщення. Зміна істотних умов праці. Поняття і випадки відсторонення від роботи. Правове регулювання відсторонення від роботи. Атестація працівників та її значення, правові наслідки атестації.

Підстави припинення трудового договору. Розірвання трудового договору з ініціативи працівника. Припинення трудового договору за взаємним волевиявленням сторін. Розірвання трудового договору з ініціативи власника або уповноваженого ним органу. Припинення трудового договору внаслідок порушення встановлених правил прийому на роботу.

Оформлення звільнення працівників. Правові наслідки незаконного звільнення.

Тема 6. Робочий час і час відпочинку

Поняття робочого часу та його види. Нормальна тривалість робочого часу. Скорочений робочий час. Неповний робочий час.

Режим робочого часу. Поділ робочого часу на частини, гнучкий режим робочого часу. Вахтовий метод організації роботи. Ненормований робочий день. Поденний, тижневий і підсумований облік робочого часу.

Поняття надурочних робіт і порядок їх застосування. Чергування.

Поняття і види часу відпочинку: перерви протягом робочого дня (зміни); щоденний (міжзмінний) відпочинок; вихідні дні (щотижневий безперервний відпочинок); святкові і неробочі дні; відпустки.

Поняття і види відпусток. Щорічна основна відпустка і порядок її надання. Щорічна додаткова відпустка, її види і порядок надання. Додаткові відпустки у зв'язку з навчанням. Творча відпустка. Соціальні відпустки. Відпустки без збереження заробітної плати.

Тема 7. Правове регулювання оплати праці

Поняття і структура заробітної плати. Основна та додаткова заробітна плата, інші заохочувальні та компенсаційні виплати.

Тарифна система оплати праці: тарифні сітки, тарифні ставки, схеми посадових окладів, тарифно-кваліфікаційні характеристики (довідники).

Системи оплати праці.

Сфера регулювання оплати праці: державне регулювання оплати праці; договірне регулювання оплати праці.

Права працівника на оплату праці та її захист. Гарантії дотримання прав щодо оплати праці. Форми виплати заробітної плати. Строки, періодичність і місце виплати заробітної плати. Заборона обмежень працівника вільно розпоряджатися своєю заробітною платою. Обмеження розміру відрахувань із заробітної плати. Порядок обчислення середньої заробітної плати. Захист прав працівника у разі банкрутства підприємства. Повідомлення працівників про умови та розміри оплати праці. Індикація заробітної плати. Компенсація працівникам втрати частини заробітної плати у зв'язку з затримкою термінів її виплати.

Тема 8. Трудова дисципліна

Поняття і значення дисципліни праці, засоби її забезпечення в умовах переходу до ринкових відносин.

Правове регулювання внутрішнього трудового розпорядку. Обов'язки працівника, власника підприємства, установи, організації або уповноваженого ним органу або фізичної особи щодо дотримання дисципліни праці.

Заохочення за успіхи в роботі. Поняття, види і порядок застосування заохочень.

Дисциплінарна відповідальність та її види. Загальна та спеціальна дисциплінарна відповідальність.

Дисциплінарна відповідальність працівників та її види. Дисциплінарні стягнення, порядок їх застосування, оскарження і зняття. Додаткові заходи впливу на порушників трудової дисципліни.

Заходи громадського впливу, що застосовуються в разі порушення трудової дисципліни. Повноваження трудових колективів, профспілкових органів в забезпеченні трудової дисципліни.

Тема 9. Матеріальна відповідальність сторін трудового договору

Поняття, підстава та умови матеріальної відповідальності. Відмінність матеріальної відповідальності за трудовим правом від майнової відповідальності за цивільним правом.

Види матеріальної відповідальності. Обмежена матеріальна відповідальність працівників. Повна матеріальна відповідальність працівників.

Визначення розміру матеріальної шкоди. Визначення розміру шкоди у випадках, коли її фактичний розмір перевищує номінальний.

Матеріальна відповідальність власника підприємства, установи, організації або уповноваженого ним органу в трудових правовідносинах. Підстава, умови відповідальності та її розміри. Матеріальна відповідальність власника або уповноваженого ним органу за порушення права працівника на працю. Матеріальна відповідальність власника або уповноваженого ним органу за ушкодження здоров'я працівника. Інші випадки матеріальної

відповідальності власника підприємства, установи, організації або уповноваженого ним органу за шкоду, заподіяну працівникові.

Тема 10. Правове забезпечення охорони праці

Поняття охорони праці, її правове регулювання. Принципи правової охорони праці. Гарантії прав громадян на охорону праці. Організація охорони праці на підприємстві. Державне управління охороною праці. Участь трудових колективів і профспілок в регулюванні охорони праці.

Норми і правила з охорони праці. Загальні, міжгалузеві та галузеві правила з техніки безпеки.

Організаційно-правові форми забезпечення охорони праці: планування; проведення інструктажів (ввідний, первинний, повторний, позаплановий) і медичних оглядів; навчання працівників з правил техніки безпеки; визначення засобів з компенсації і нейтралізації шкідливого впливу виробничих факторів (скорочення робочого часу, додаткові відпустки, перерви в роботі, профілактичне і спеціальне харчування та інші).

Розслідування і облік нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві.

Відшкодування власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом шкоди, заподіяної працівникові каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я, пов'язаним з виконанням ним трудових обов'язків.

Спеціальні правила охорони праці на важких, небезпечних і шкідливих роботах. Правова охорона праці жінок. Правова охорона праці неповнолітніх. Правова охорона осіб зі зниженою працездатністю.

Тема 11. Трудові спори

Поняття, види і причини виникнення трудових спорів. Органи, що розглядають трудові спори. Принципи розгляду трудових спорів. Підвідомчість трудових спорів.

Комісія з трудових спорів (порядок створення, структура, компетенція, порядок роботи, винесення рішення і його виконання). Розгляд трудових спорів у судах. Трудові спори, що розглядаються безпосередньо в суді.

Поняття і види строків з розгляду індивідуальних трудових спорів (строки звернення, строки виконання рішень, постанов, винесених органами з розгляду індивідуальних трудових спорів).

Колективні трудові спори. Органи з вирішення колективних трудових спорів (примирна комісія, трудовий арбітраж), їх створення, компетенція, порядок прийняття і виконання рішень. Страйк як крайній засіб вирішення колективних трудових спорів.

2. ВИМОГИ ЩОДО РІВНЯ СФОРМОВАНOSTІ ЗНАНЬ, УМІНЬ ТА НАВИЧОК ВІДПОВІДНО ДО ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРОГРАМИ

У результаті вивчення навчальних дисциплін «Конституційне право», «Цивільне право», «Трудове право» здобувачі вищої освіти повинні:

знати:

- ✓ поняття, предмет, метод, систему та джерела конституційного права;
- ✓ історичний досвід конституційного будівництва, основи теорії конституціоналізму;
- ✓ характеристики загальних засад конституційного ладу України;
- ✓ конституційну регламентацію прав, свобод та обов'язків людини і громадянина;
- ✓ характеристики конституційно-правового регулювання виборів та референдуму;
- ✓ конституційні положення організації та функціонування законодавчої, виконавчої та судової влади в Україні;
- ✓ конституційно-правові основи територіального устрою України;
- ✓ конституційно-правові основи місцевого самоврядування в Україні;
- ✓ особливості форми держави в зарубіжних країнах;
- ✓ правовий статус глави держави в зарубіжних країнах;
- ✓ правове становище органів законодавчої влади в зарубіжних країнах;
- ✓ поняття та систему органів виконавчої влади в зарубіжних країнах;
- ✓ особливості судової влади в зарубіжних країнах;
- ✓ цивілістичний інструментарій (правоздатність, дієздатність, правочин, реституція, право власності, сервітут, емфітевзис, суперфіцій, трансмісія, зобов'язання, кредитор, боржник, договір, деліктні зобов'язання та інші);
- ✓ основні цивільно-правові інститути;
- ✓ стан основних проблем науки цивільного права;
- ✓ стан основних проблем науки цивільного процесу;
- ✓ функції судової влади в системі державної влади та форми її здійснення;
- ✓ суть і значення цивільної процесуальної форми;
- ✓ поняття й значення цивільних процесуальних правовідносин, їх місце в механізмі правового регулювання;
- ✓ правовий статус суду та учасників судового процесу, їх процесуальні права та обов'язки;
- ✓ зміст правових інститутів, сутність цивільних процесуальних правових категорій;

- ✓ систему процесуальних актів та вимоги, яким вони повинні відповідати; порядок реалізації судових постанов і рішень;
- ✓ діючі норми цивільного та цивільного процесуального права;
- ✓ суть та значення трудового права;
- ✓ чинне трудове законодавство;
- ✓ правовий статус суб'єктів трудового права;
- ✓ правове регулювання укладення колективних договорів (угод);
- ✓ порядок укладення і припинення різних видів трудових договорів;
- ✓ правове регулювання робочого часу та часу відпочинку;
- ✓ правове регулювання оплати праці;
- ✓ особливості дисциплінарної та матеріальної відповідальності за трудовим законодавством;
- ✓ порядок вирішення індивідуальних та колективних трудових спорів.

вміти:

- ✓ давати усні та письмові аргументовані відповіді з питань навчальної дисципліни;
- ✓ володіти конституційно-правовими поняттями і категоріями;
- ✓ використовувати знання з конституційного права в юридичній практиці;
- ✓ відслідковувати зв'язки норм конституційного права з нормами інших галузей права;
- ✓ в межах допустимого давати аналіз і тлумачення норм конституційного права;
- ✓ використовувати конституційно-правові процедури захисту прав і свобод людини і громадянина;
- ✓ обґрунтовувати конституційність і доцільність правових рішень;
- ✓ використовувати понятійно-категоріальний апарат науки конституційного права для вирішення правових проблем;
- ✓ застосувати теоретичні знання для високопрофесійного виконання службових обов'язків в процесі правореалізаційної та правозастосовної діяльності;
- ✓ практично застосовувати набуті знання при вирішенні професійних завдань, пов'язаних з конституційно-правовими відносинами;
- ✓ формулювати та обґрунтовувати правові висновки, пропозиції, рекомендації;
- ✓ самостійно аналізувати акти цивільного законодавства, володіти навичками практичного використання цивільно-правових засобів;
- ✓ правильно тлумачити та застосовувати норми цивільного права в процесі роботи за юридичною спеціальністю;
- ✓ використовувати дані науки цивільного права для вирішення професійних завдань;
- ✓ складати цивільно-правові документи та ділову документацію;

- ✓ аргументувати власну точку зору та прийняте за конкретним завданням рішення.
- ✓ самостійно аналізувати акти цивільного процесуального законодавства;
- ✓ правильно тлумачити та застосовувати норми цивільного процесу в процесі роботи за юридичною спеціальністю;
- ✓ використовувати дані науки цивільного процесу для вирішення професійних завдань;
- ✓ складати цивільні процесуальні документи та ділову документацію;
- ✓ аргументувати власну точку зору та прийняте за конкретним завданням рішення;
- ✓ застосовувати норми законодавства про працю;
- ✓ узагальнювати практику використання трудового законодавства та робити відповідні висновки за результатами узагальнення;
- ✓ правильно застосовувати роз'яснення судових та інших органів у процесі застосування норм трудового права;
- ✓ проводити роз'яснення трудового законодавства серед населення.
- ✓

навички:

- ✓ здійснювати власні наукові дослідження з проблем, що входить до предмету начальних дисциплін;
- ✓ формувати власні поняття та користуватися ними;
- ✓ розуміти та давати оцінку науковим правовим проблемам;
- ✓ формувати правові висновки, пропозиції, рекомендації.

3. МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ АТЕСТАЦІЇ

Атестація здобувачів ступеня вищої освіти - освітнього рівня бакалавра Національної академії внутрішніх справ здійснюється відповідно до Законів України «Про вищу освіту» та «Про освіту», стандарту вищої освіти, інших нормативних актів України з питань освіти, Статуту Національної академії внутрішніх справ.

Атестація здобувачів вищої освіти в Академії проводиться за акредитованими спеціальностями та завершується виданням документів про вищу освіту.

Атестація здобувачів вищої освіти здійснюється екзаменаційною комісією Національної академії внутрішніх справ після завершення теоретичної та практичної частини навчання на певному рівні або його етапі з метою встановлення відповідності засвоєних здобувачами вищої освіти рівня та обсягу знань, умінь, та інших компетентностей вимогам стандартів вищої освіти за спеціальністю.

Атестація здійснюється відкрито і гласно.

Атестація з навчальних дисциплін «Конституційне право», «Цивільне право», «Трудове право» здійснюється за екзаменаційними білетами, складеними у відповідності до навчальних програм. В екзаменаційному білеті містяться три теоретичні питання з навчальних дисципліни.

Здобувачі вищої освіти почергово заходять до навчальної аудиторії та називають своє прізвище, ім'я та по батькові. З дозволу екзаменаційної комісії беруть екзаменаційний білет, аркуш усної відповіді та розпочинають готуватися до відповіді.

В аркуші усної відповіді здобувач вищої освіти, який проходить атестацію, повинен зазначити: прізвище та ініціали; номер екзаменаційний білету; питання з екзаменаційного білету та відповіді на них; після завершення написання відповідей – поставити особистий підпис. Час для підготовки – до 20 хвилин.

Після завершення усної відповіді спеціальний аркуш усної відповіді із записами передається секретарю екзаменаційної комісії.

Результати атестації оцінюються з урахуванням відповідей на теоретичні питання.

Оцінку за відповіді на питання білету виставляє кожен член комісії.

Загальна оцінка здобувача вищої освіти складається із середньоарифметичного оцінок за кожну відповідь на питання і обумовлюється:

- повнотою наданої відповіді на теоретичні питання та ситуативне завдання;
- логікою викладення, культурою мови;
- вмінням доводити думку та відстоювати власні позиції;
- впевненістю та переконливістю;

- здатністю аналітично мислити, вмінням робити порівняння та висновки.

Рішення екзаменаційної комісії про оцінку знань, виявлених при складанні екзамену приймається на закритому засіданні комісії, відкритим голосуванням більшістю голосів членів комісії, які брали участь в її засіданні. За однакової кількості голосів голос Голови екзаменаційної комісії є вирішальним.

Якщо відповідь здобувача вищої освіти на екзамені не відповідає вимогам рівня атестації екзаменаційна комісія ухвалює рішення про те, що здобувач не пройшов атестацію і у протоколі засідання екзаменаційної комісії йому проставляється оцінка «незадовільно» (0-59 балів (FX, F)).

До проходження атестації допускаються здобувачі вищої освіти, які виконали всі вимоги навчального плану.

У випадку неявки здобувача вищої освіти на засідання екзаменаційної комісії з поважних причин, підтверджених відповідними документами, для складання однієї навчальної дисципліни за рішенням Голови екзаменаційної комісії, атестація може бути перенесена на іншу дату, але в межах затвердженого розкладу роботи екзаменаційної комісії.

Тривалість атестації не повинна перевищувати 4-х академічних годин на день для однієї групи.

Кількість екзаменаційних білетів для усного екзамену перевищує кількість осіб, що навчаються у навчальній групі не менше, ніж на 5.

Результати атестації здобувачів вищої освіти оголошуються Головою екзаменаційної комісії. Присутність здобувачів на оголошенні результатів атестації є обов'язковою.

Здобувачі вищої освіти, які запізнилися на атестацію, письмово звертаються до Голови екзаменаційної комісії про можливість складання атестації у день атестації чи наступного дня (за умови роботи цієї ж комісії). Рішення про можливість складання екзамену приймається Головою.

Отримання здобувачем вищої освіти незадовільної оцінки не позбавляє його права продовжувати складання екзаменів з інших дисциплін.

4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Екзаменаційні білети охоплюють зміст програм навчальних дисциплін «Конституційне право», «Цивільне право», «Трудове право», що забезпечує можливість перевірки всіх рівнів компетентностей здобувачів вищої освіти під час проведення комплексного екзамену.

Теоретичні питання забезпечують виявлення фундаментальності, міждисциплінарності отриманих знань, рівень оволодіння основними поняттями, уміння використовувати категоріальний апарат, глибину розуміння проблеми.

Індивідуальна оцінка здобувача вищої освіти виводиться із оцінок за кожне питання білету і визначається з урахуванням повноти розкриття питання, логіки викладення, культури мови, вміння доводити думку та відстоювати власні позиції, впевненості та переконливості, аналітичного міркування, вміння робити порівняння та висновки.

За структурою екзаменаційний білет містить теоретичну частину (оцінювання знань - до 75 % балів) і практичну частину (оцінювання розуміння, здатностей, умінь тощо - до 25 % балів).

Особиста оцінка за кожне питання білету визначаються оцінками «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно» у відповідності з «Положенням про організацію освітнього процесу в Національній академії внутрішніх справ» та оголошуються в день їх проведення після оформлення протоколу засідання екзаменаційної комісії.

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти

<i>Рівень компетентності та критерії оцінювання</i>	<i>Кількість набраних балів</i>	<i>Оцінка за шкалою ECTS</i>	<i>Оцінка за національною шкалою</i>
<i>Високий (творчий):</i> Здобувач вищої освіти під час атестації виявив глибокі знання навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих нормативних та доктринальних джерелах, вміння аналізувати явища, які вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку, чітко, лаконічно, логічно послідовно надавати відповіді на поставлені питання, вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач та аналізувати достовірність одержаних результатів, допускаючи деякі неточності.	90-100	A	відмінно
<i>Достатній (конструктивно-варіативний):</i> Здобувач вищої освіти під час атестації виявив міцні знання навчального матеріалу за змістом навчальної	85-89	B	добре

дисципліни, що міститься в основних рекомендованих нормативних та доктринальних джерелах, аргументовано дав відповіді на поставлені питання, вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач, допускаючи неточності і несуттєві помилки.			
<i>Достатній (конструктивний):</i> Здобувач вищої освіти під час атестації виявив достатні знання навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних рекомендованих нормативних та доктринальних джерелах, дав відповіді на поставлені питання, які, однак, містять певні (неістотні) неточності, достатні вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач.	75-84	C	добре
<i>Середній (репродуктивний):</i> Здобувач вищої освіти під час атестації виявив посередні знання значної частини навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних рекомендованих нормативних та доктринальних джерелах, дав мало аргументовані відповіді на поставлені питання, які містять істотні неточності, слабкі вміння застосовувати теоретичні положення при розв'язуванні практичних задач.	66-4	D	незадовільно
<i>Достатній (репродуктивний):</i> Здобувач вищої освіти під час атестації виявив слабкі знання навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних рекомендованих нормативних та доктринальних джерелах, дав неточні або мало аргументовані відповіді на поставлені питання, з порушенням послідовності викладення, слабкі вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач, допускаючи суттєві помилки.	60-65	E	задовільно
<i>Низький (рецептивно-продуктивний):</i> Здобувач вищої освіти під час атестації виявив незнання значної частини навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних рекомендованих нормативних та	35-59	Fx	незадовільно

<p>доктринальних джерелах, допустив істотні помилки у відповідях на поставлені питання, виявив невміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач (здобувач вищої освіти має право на повторний підсумковий контроль).</p>			
<p><i>Низький (непродуктивний):</i> Здобувач вищої освіти під час атестації виявив незнання значної частини навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних рекомендованих нормативних та доктринальних джерелах, допустив істотні помилки у відповідях на поставлені питання, виявив невміння орієнтуватися під час розв'язання практичних задач, незнання основних фундаментальних положень (здобувач вищої освіти обов'язково повинен повторно вивчити навчальну дисципліну).</p>	1-34	F	незадовільно

5. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ТЕОРЕТИЧНИХ ПИТАНЬ, ЩО ВИНОСЯТЬСЯ НА ЕКЗАМЕН

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО

1. Акти Кабінету Міністрів України, їх місце в системі джерел конституційного права.
2. Акти Президента України та їх місце в системі джерел конституційного права України.
3. Виборче право та виборча система. Особливості виборчої системи України.
4. Виборчий процес в Україні: поняття та стадії, законодавче регулювання стадій виборчого процесу.
5. Види конституцій. Основні положення теорії конституціоналізму.
6. Виконавчі органи сільських, селищних та міських рад.
7. Відповідальність в конституційному праві.
8. Всеукраїнський референдум (предмет референдуму, проведення, опублікування його результатів).
9. Гарантії місцевого самоврядування.
10. Депутатські фракції (групи) у Верховній Раді України.
11. Державний режим в зарубіжних країнах.
12. Закріплення загальних засад конституційного ладу в Конституції України.
13. Посадові особи Верховної Ради України.
14. Комітети і комісії Верховної Ради України: склад, порядок формування, функції та повноваження.
15. Конституційний Суд України (порядок утворення, склад, компетенція, акти).
16. Конституційні обов'язки людини і громадянина.
17. Конституційні основи організації і діяльності прокуратури.
18. Конституційні принципи виборчого права України.
19. Конституційно-правовий статус Вищої ради правосуддя.
20. Конституційно-правовий статус Ради національної безпеки і оборони України.
21. Конституційно-правові відносини України, їх специфіка і види.
22. Конституційно-правові норми України, їх види і специфіка.
23. Належність та набуття громадянства України.
24. Органи виконавчої влади: види та порядок формування.
25. Основні гарантії діяльності народних депутатів України.
26. Основні права, свободи та обов'язки іноземців та осіб без громадянства.
27. Особисті права і свободи людини та громадянина.
28. Особливості конституційно-правового статусу монарха.
29. Політичні права і свободи людини і громадянина.
30. Поняття виборів та їх соціальна функція. Види виборів.

31. Поняття та види форм державно-територіального устрою в зарубіжних країнах.
32. Поняття та елементи правового статусу людини і громадянина.
33. Поняття та ознаки місцевого самоврядування.
34. Поняття та система джерел конституційного права України.
35. Поняття, ознаки та принципи громадянства України.
36. Поняття, риси та класифікація конституційних прав і свобод людини громадянина.
37. Поняття, соціальна функція та види референдумів в Україні.
38. Порядок формування Кабінету Міністрів України та визначення його правового статусу.
39. Принципи правового статусу людини і громадянина.
40. Сесія Верховної Ради України: порядок скликання і проведення.
41. Система адміністративно-територіального устрою України.
42. Система місцевого самоврядування: поняття та елементи.
43. Система судової влади в зарубіжних країнах.
44. Статус суддів в Україні. Порядок призначення на посаду, звільнення з посади професійного судді.
45. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини: функції і повноваження.
46. Уряд: поняття, функції та завдання.
47. Установча функція Верховної Ради України.
48. Форма правління, форма державного устрою та державно-правовий режим у відповідності до Конституції України.
49. Форми правління в зарубіжних країнах.
50. Чисельний склад та структура Верховної Ради України.

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО

1. Цивільні правовідносини: поняття, елементи, види, підстави виникнення.
2. Функції та принципи цивільного права.
3. Цивільна правоздатність фізичної особи. Обмеження правоздатності.
4. Поняття та види цивільної дієздатності фізичної особи.
5. Опіка та піклування в цивільному праві.
6. Поняття та ознаки юридичної особи. Правосуб'єктність юридичної особи та порядок її реалізації.
7. Поняття та види об'єктів цивільних прав.
8. Поняття та ознаки правочину. Класифікація правочинів.
9. Умови дійсності правочину. Правові наслідки визнання правочину недійсним.
10. Представництво: поняття, види, передоручення.
11. Способи захисту суб'єктивних прав та інтересів.
12. Поняття строку та терміну в цивільному праві. Порядок їх обчислення.

13. Поняття, значення та види строків позовної давності.
14. Поняття, види, форми та умови цивільно-правової відповідальності.
15. Поняття та зміст права власності. Види права власності.
16. Поняття, підстави набуття та припинення права власності.
17. Право спільної власності: юридична характеристика
18. Речові права на чуже майно.
19. Поняття та класифікація особистих немайнових прав фізичної особи.
20. Поняття, суб'єкти, об'єкти права інтелектуальної власності.
21. Поняття, елементи та підстави виникнення зобов'язань. Виконання та припинення зобов'язань.
22. Поняття, зміст та порядок укладення договору. Види договорів.
23. Поняття та види способів забезпечення виконання зобов'язань.
24. Поняття спадщини. Час і місце відкриття спадщини.
25. Спадкування за заповітом та за законом: юридична характеристика.
26. Спадковий договір.
27. Поняття та юридична характеристика договору купівлі-продажу.
28. Договір дарування, пожертва як особливий вид договору дарування.
29. Договір найму (оренди): поняття та юридична характеристика.
30. Договір найму (оренди) земельної ділянки: поняття та юридична характеристика
31. Договір найму (оренди) житла: поняття та юридична характеристика.
32. Договір підяду: поняття та юридична характеристика. Види договорів.
33. Поняття та види перевезень. Юридична характеристика договору перевезення.
34. Договір перевезення вантажу: юридична характеристика.
35. Договір зберігання: поняття та юридична характеристика. Види зберігання.
36. Поняття, види та класи страхування. Основні страхові поняття.
37. Договір страхування: поняття та юридична характеристика.
38. Договір доручення: юридична характеристика.
39. Кредитний договір: особливості укладення та юридична характеристика.
40. Договір позики та банківського вкладу.
41. Договори щодо розпорядження майновими права інтелектуальної власності.
42. Договір комерційної концесії.
43. Недоговірні правовідносини, що виникають з правомірних дій.
44. Поняття та елементи деліктних зобов'язань. Система деліктних зобов'язань.

45. Особливості відшкодування шкоди, завданої малолітньою та неповнолітньою особою.
46. Відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки. Види джерел підвищеної небезпеки.
47. Відшкодування шкоди, завданої каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я або смертю.
48. Правовий інститут компенсації моральної шкоди та сфера його дії. Спосіб та розмір відшкодування моральної шкоди.
49. Відшкодування шкоди завданої внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг).
50. Набуття та збереження майна без достатньої правової підстави.

ТРУДОВЕ ПРАВО

1. Поняття і зміст права людини на працю та його конституційні гарантії в Україні.
2. Поняття, предмет, метод трудового права. Функції трудового права.
3. Основні принципи трудового права.
4. Джерела трудового права, їх класифікація та види. Загальне та спеціальне трудове законодавство.
5. Міжнародно-правові акти як джерела трудового права.
6. Основні Конвенції та Рекомендації МОП у сфері праці та їх значення для національного законодавства.
7. Поняття та види суб'єктів трудового права.
8. Правовий статус профспілок в Україні: поняття, функції.
9. Трудовий колектив як суб'єкт трудового права.
10. Роботодавці як суб'єкти трудового права, їх права та обов'язки.
11. Соціальне партнерство в Україні: поняття, правова база, сторони та зміст соціально-партнерських угод.
12. Колективний договір і колективні угоди: поняття, сторони, зміст.
13. Поняття зайнятості та види зайнятого населення. Державні гарантії у сфері зайнятості.
14. Правове регулювання працевлаштування. Поняття підходящої роботи та порядок її надання.
15. Трудовий договір: поняття, загальна характеристика, відмінність від цивільно-правових договорів.
16. Сторони та зміст трудового договору. Порядок укладення трудового договору.
17. Контракт як вид трудового договору: сфера застосування, зміст та порядок його укладення і розірвання.

18. Припинення трудового договору.
19. Оформлення звільнення працівників. Правові наслідки незаконного звільнення.
20. Поняття робочого часу та його ознаки. Види робочого часу.
21. Правове регулювання скороченого робочого часу.
22. Правове регулювання неповного робочого часу.
23. Режим робочого часу та його види.
24. Особливості розподілу робочого часу на частини.
25. Гнучкий режим робочого часу.
26. Дистанційна робота та домашня робота: особливості застосування.
27. Праця домашніх працівників, молоді та жінок.
28. Поняття і види відпочинку за законодавством України.
29. Поняття та види відпусток. Порядок їх надання, перенесення та оплати.
30. Державні гарантії оплати праці. Структура заробітної плати.
31. Правова охорона оплати праці. Загальна характеристика систем оплати праці.
32. Нормативно-правове регулювання дисципліни праці. Внутрішній трудовий розпорядок.
33. Поняття, види і порядок застосування заохочень.
34. Поняття, підстави та умови дисциплінарної відповідальності за трудовим правом.
35. Види дисциплінарної відповідальності та порядок її застосування.
36. Поняття, підстави, умови матеріальної відповідальності за трудовим правом.
37. Види матеріальної відповідальності: нормативне забезпечення.
38. Матеріальна відповідальність роботодавця у трудових відносинах: підстави, умови та порядок застосування.
39. Організаційно-правові форми забезпечення охорони праці.
40. Правова охорона праці на виробництві жінок, неповнолітніх та осіб із зниженою працездатністю.
41. Розслідування та облік нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві.
42. Поняття, види і причини виникнення трудових спорів.
43. Застосування медіації при розгляді і вирішенні трудових спорів.

44. Комісія з трудових спорів: умови та порядок створення, компетенція, організація діяльності.
45. Розгляд індивідуальних трудових спорів судами.
46. Колективні трудові спори: поняття, сторони. Порядок вирішення колективних трудових спорів.
47. Національна служба посередництва та примирення, як суб'єкт при вирішенні колективних трудових спорів.
48. Страйк як крайній засіб вирішення колективних трудових спорів.
49. Державний нагляд та контроль за дотриманням трудового законодавства України.
50. Відповідальність за порушення законодавства про працю.

6. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. (із змін.). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Акт проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 р. Відомості Верховної Ради України. 1991. № 38. Ст. 502.
3. Житловий кодекс України від 30.06.1983 № 5464–X. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5464-10#Text>.
4. Земельний кодекс України від 25.10.2001 № 2768–III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>.
5. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 № 322–VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>.
6. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 № 2947–III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text>.
7. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435–IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>.
8. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 8 липня 2011 р. № 3671-VI (із змін.). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17>
9. Виборчий кодекс України: Закон України від 19 грудня 2019 р. № 396-IX (із змін.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20>
10. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 лютого 2006 р. № 3477-IV (із змін.). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>
11. Про Вищу раду правосуддя: Закон України від 21 грудня 2016 р. № 1798-VIII (із змін.). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-19>
12. Про військово-цивільні адміністрації: Закон України від 3 лютого 2015 р. № 141-VIII (із змін.). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/141-19>
13. Про громадянство України: Закон України від 18 січня 2001 р. № 2235-III (із змін.). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2235-14>
14. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20 жовтня 2014 р. № 1706-VII (із змін.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>
15. Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27 лютого 2014 р. № 794-VII (із змін.). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18>
16. Про комітети Верховної Ради України: Закон України від 4 квітня 1995 р. № 116/95-ВР (в ред. Закону від 22 грудня 2005 р. № 3277-IV) (із змін.). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/116/95-вр>
17. Про Конституційний Суд України: Закон України від 13 липня 2017 р. № 2136-VIII (із змін.). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19>
18. Про медіа: Закон України від 13 грудня 2022 р. № 2849-IX (із змін.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text>

19. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР (із змін.). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-вр>
20. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9 квітня 1999 р. № 586-XIV (із змін.). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14>
21. Про політичні партії в Україні: Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2365-III (із змін.). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14>
22. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>.
23. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22 вересня 2011 р. № 3773-VI (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3773-17>
24. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1697-VII (із змін.). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18/page7>
25. Про Раду національної безпеки і оборони України: Закон України від 5 березня 1998 р. № 183/98-ВР (із змін.). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183/98-вр>
26. Про Рахункову палату: Закон України від 2 липня 2015 р. № 576-VIII (із змін.). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-19>
27. Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10 лютого 2010 р. № 1861-VI (із змін.). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-17>
28. Про столицю України – місто-герой Київ: Закон України від 15 січня 1999 р. № 401-XIV (із змін.). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/401-14>
29. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 р. № 1402-VIII (із змін.). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>
30. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23 грудня 1997 р. № 776/97-ВР (із змін.). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-вр>
31. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17 березня 2011 р. № 3166-VI (із змін.). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17>
32. Про Центральну виборчу комісію: Закон України від 30 червня 2004 р. № 1932-VI (із змін.). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-15/page2>
33. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 01.12.2022 № 2811-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#n855>.
34. Про акціонерні товариства: Закон України від 27.07.2022 № 2465-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2465-20#n1985>.
35. Про банки і банківську діяльність: Закон України» від 07.12.2000 № 2121-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>.

36. Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України від 05.07.2012 № 5073–VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text>.

37. Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань: Закон України від 22.11.1996 № 543/96–ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/543/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

38. Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку: Закон України від 08.02.1995 № 39/95–ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/39/95-%D0%B2%D1%80#Text>.

39. Про господарські товариства: Закон України від 19.09.1991 № 1576–XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1576-12#Text>.

40. Про державну реєстрацію актів цивільного стану: Закон України від 01.07.2010 № 2398–VI (в редакції Закону від 26.11.2015 № 834–VIII). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2398-17#Text>.

41. Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень: Закон України від 01.07.2004 № 1952–IV (в редакції Закону від 26.11.2015 № 834–VIII). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1952-15#Text>.

42. Про державну реєстрацію юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань: Закон України від 15.05.2003 № 755–IV (в редакції Закону від 26.11.2015 № 835–VIII). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text>.

43. Про електронні довірчі послуги: Закон України від 05.10.2017 № 2155–VIII. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19#Text>.

44. Про електронну комерцію: Закон України від 03.09.2015 № 675–VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/675-19#Text>.

45. Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 № 1023–XII (в редакції Закону від 01.12.2005 № 3161–IV). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12#Text>.

46. Про інвестиційну діяльність: Закон України» від 18.09.1991 № 1560–XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text>.

47. Про іпотеку: Закон України від 05.06.2003 № 898–IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-15#Text>.

48. Про кредитні спілки: Закон України від 20.12.2001 № 2908–III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2908-14#Text>.

49. Про мультимодальні перевезення: Закон України від 17.11.2021 № 1887–IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1887-20#n209>.

50. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 № 3425–XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>.

51. Про об'єкти підвищеної небезпеки: Закон України від 18.01.2001 № 2245–III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2245-14#Text> (дата звернення: 08.02.2023).

52. Про оренду державного та комунального майна: Закон України від 03.10.2019 № 157–IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-20#n77>

53. Про оренду землі: Закон України від 06.10.1998 № 161-XIV (в редакції Закону від 02.10.2003 № 1211-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/161-14#Text>.

54. Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянинуві незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду: Закон України від 01.12.1994 № 266/94-ВР. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266/94-%D0%B2%D1%80#Text>.

55. Про правову охорону географічних зазначень: Закон України від 16.06.1999 № 752-XIV (в редакції Закону від 20.09.2019 № 123-IX). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/752-14#Text>.

56. Про споживче кредитування: Закон України від 15.11.2016 № 1734–VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1734-19#Text>.

57. Про страхування: Закон України від 18.11.2021 № 1909-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

Додаткова:

1. Конституційне право України: підручник / Халюк С.О., Сьох К.Я. та ін. Київ. 2026. 401 с.

2. Конституційне право: підручник / за заг. ред. М. І. Козюбри / Ю. Г. Барабаш, О. М. Бориславська, В. М. Венгер, М. І. Козюбра, О. М. Лисенко, А.А. Мелешевич. К.: ВАІТЕ, 2021. 528 с. URL: https://www.osce.org/files/f/documents/9/d/489959_0.pdf

3. Бесчастний В., Терлецький Д., Запорожець В. Конституційна скарга: у пошуках балансу між публічним та приватним інтересом. Вісник Конституційного Суду України. 2021. № 5. С. 22–34. URL: <https://web.ccu.gov.ua/library/konstytuciy-na-skarga-u-poshukah-balansu-mizhpublichnyum-ta-pryvratnym-interesom>

4. Верховенство конституційних норм у національній системі права: монографія / Поличко Т. В., Бисага Ю. М., Берч В. В., Дешко Л. М., Нечипорук Г. Ю., Петрецька Н І.; Ужгород. нац. ун-т; Ін-т держави і права країн Європи. Ужгород: РІК-У, 2021. 220 с.

5. Власенко В. В., Луценко В. Р. Еволюція інституту президентства та його трансформація в сучасній Україні. Юридичний науковий електронний журнал. 2023. № 2. С. 68–71. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2023-2/13>

6. Глосарій термінів конституційного права/ О.І. Зозуля, С.В. Шутенко, К.Я. Сьох та ін. Київ:7БЦ, 2025. 84 с.

7. Гудзь Л., Гудзь Т. Принцип загального виборчого права: міжнародні стандарти та перспективи законодавчої реалізації в Україні. Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Серія: Право. 2020. С. 30–39. URL: <https://periodicals.karazin.ua/law/article/view/16370/>

8. Гудзь Т. І. Верховенство конституції як принцип засад конституційного ладу України. Конституція України: ціннісний вимір 25-

річного досвіду державотворення та правотворення: Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 23 черв. 2021 р.) / КНУ ім. Т. Шевченка. Київ, 2021. С. 154–156.

9. Закоморна К., Юхименко Д. Досвід функціонування інституту глави держави в системі стримувань та противаг у пострадянських країнах: перспективи для України. *Право і суспільство*. 2021. № 5. С. 122–126. URL: <http://pgr-journal.kiev.ua/archive/2021/5/21.pdf>

10. Конституційний Суд України. Каталог юридичних позиції. URL: <https://csu.gov.ua/zagolovok/katalog-yurydychnyh-pozyciy>

11. Кучук А. М., Завгородня Ю. С. Конституційне право. Частина 1: Навчально-методичний посібник. Дніпро: Середняк Т. К., 2023. 128 с. URL: https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/11008/1/БЛОК_Андрей_Кучук_книги_замовлення_від_23_02_23.pdf

12. Мельник М. І. Охорона Конституції України // *Енциклопедія Сучасної України: енциклопедія [електронна версія]* / ред.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін.; НАН України, НТШ. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2022. Т. 24. URL: <https://esu.com.ua/article-77299>.

13. Миколук А. В. Робота органів місцевого самоврядування під час воєнного стану. *Таврійський науковий вісник. Серія: Публічне управління та адміністрування*. 2022. № 2. С. 67–73. DOI: <https://doi.org/10.32851/tnvpub.2022.2.9>

14. Мохончук Б. С. *Виборчі системи: порівняльно-правове дослідження: монографія*. Харків: Юрайт, 2021. 304 с.

15. Різник С. В. Конституційність нормативно-правових актів: сутність, методологія оцінювання та система забезпечення в Україні: монографія. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 542 с.

16. Сьох К. Я., Довгаль О. П. Історія становлення конституційного права на судовий захист в Україні/ *Юридичний науковий електронний журнал*. 1. 2025. С. 124-127 <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-1/24>

17. Цивільне право (загальна частина). Курс лекцій : навч. посіб. / за ред. І. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2021. 448 с.

18. Цивільне право (особлива частина). Курс лекцій : навч. посіб. / за ред. І. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ЕКУС, 2022. 640 с.

19. Спасибо-Фатєєва І.В. Цивільне право України. Частина особлива : підручник. Київ : ЕКУС, 2025. 592 с.

20. Цивільне право України: підручник. 3-е вид., перероб. і доп. У 2 частинах / За ред. проф. Р.Б. Шишки (кер. авт. кол.). Ч. 1. Загальна. Київ : Видавництво Ліра-К, 2022. 796 с.

21. Цивільне право України: підручник. 3-е вид., перероб. і доп. У 2 частинах / За ред. проф. Р.Б. Шишки (кер. авт. кол.). Ч. 2. Особлива. Київ : Видавництво Ліра-К, 2022. 948 с.

22. Цивільне право. Альбом схем : навч. посіб. : у 2 ч. Ч. 1 / Є. О. Мічурін, О. Р. Шишка. Вид. 6-те, перероб. Харків : Право, 2022. 220 с.

23. Цивільне право. Альбом схем : навч. посіб. : у 2 ч. Ч. 2 / Є. О. Мічурін, О. Р. Шишка. Вид. 6-те, перероб. Харків : Право, 2022. 250 с.

24. Цивільне право. Загальна частина : навч. посіб. / О. Є. Аврамова, А. С. Горбенко, Н. О. Горобець та ін.; за заг. ред. С. О. Сліпченка, О. Л. Зайцева. Харків : ХНУВС, 2022. 332 с.
25. Цивільне право: загальна частина. Практикум : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів / кол. авт. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2020. 232 с.
26. Фурса С.Я, Кіріяк О.В. Спадкове право: національний, порівняльний та міжнародний аспекти. Українсько-англомовне науково-практичне видання : Наук. вид. Київ : Алерта, 2025. 576 с.
27. Кухарев О. Є. Спадкове право України: підручник. Київ: Алерта, 2020. 362 с.
28. Кухарев О.Є. Теоретичні та практичні проблеми спадщини як об'єкта спадкових правовідносин : монографія. Київ : Алерта, 2025. 348 с.
29. Погрібна О.В. Захист права приватної власності на житло : Монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2025. 288 с.
30. Харитонов Є.О., Харитонova О.І., Давидова І.В., Сафончик О.І. Актуальні проблеми регулювання майнових і немайнових відносин в умовах гібридної війни через призму людино-центричної цивілістики : Монографія. Київ : Фенікс, 2025. 512 с.
31. Майданик Р.А. Модельні правила речового права : наук. вид. 2025. 304 с.
32. Боднарук М.І., Бурка А.В., Орловський О.Я. Житлове право : навч.-метод. пос. / М.І. Боднарук, А.В. Бурка, О.Я. Орловський. – Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2024. 132 с.
33. Федик Є.І. , Кисіль В.І., Котуха О.С., Луцький І.М. , Федик С.Є. Житлове право : навч. посіб. Львів : Новий світ-2000, 2023. 188 с.
34. Трюхан О.А. Трудове право : навч.-метод. посіб. Херсон : Гельветика, 2022. 468 с.
35. Трудове право України: підручник (за ред. проф. О. М. Ярошенко). Харків: Вид-во 2022. – 376 с.
36. Трудове право України: підручник. — 2-ге вид., переробл. і допов. Київ: Діа, 2024. 228 с.